పదకేళిక

నెల పొడిచింది!

ఒళ్ళు గరిపొడిచింది—

పైన కమ్మెను మొయిలు. మొయిలు కాదేమో, గగనాన గంధర్వులు - కరవీరకోరకాల సేసలు జల్లిరేమో - అదేనేమో లేలేత జేగురింపు!

ఆ జేగురుగుంపు - జేజేల రాయని - జటాజూటమేమో, కాదో మరి - నెలవంకకు తావెక్కడ, పదారుకళల నిండుతనాన నులివెచ్చ తరితీపులు - తెలివిందులు చేసే - కందువ లేవంక - అయ్యో సిగపూవుగ అమరేందుకే కద!—

వెన్నెల మిన్నేరై - కన్నులమేర కమ్ముకున్నది!

కనుచూపు పొలిమేరల - కరుడుట్టిన - మసక - మహాదేవుని ఆలయ గోపుర మౌనా - ఔనేమో - 'శివుడులేని చిత్తమున్నదా - శివాలయములేని - సీమ ఉన్నదా ?'

యిదే గ్రామము ? - అడిగొప్పుల కాపలె - కావలె; మట్టిమిద్దెలు చుట్టు గుడిసెలు - యీ తరిపివెన్నెల కమ్ముకోంగా - స్ఫాటిక మూర్తులైనది. యీ సీమ ఈశావాస్యమే! - అందుకు - ఎప్పటి ముచ్చటో తలచుకుని - నవ్వుకున్నాడు!

—'చిన్నవాడా! - నీ చిత్తము శివునిమీదనే - కాని, భక్తి భామలమీద!' అని — తాతగారి నమ్మినబంటు చెన్నకేశవులు — ఆనాడు నలుగురిలో - నవ్వుమొగం జేసుకుని మందలింపుగానో దుయ్యబట్టుకున్న ముచ్చట - శ్రీనాధుడికి జ్ఞాపకంవచ్చి - కనులవెంట నవ్వుకున్నాడు!

అది విన్నవారికి ముచ్చటే కాని - తనకు చిన్నతనమనిపించింది, ఎందుచేత?-

కృష్ణా పట్టణములో - విజయదశమి పండుగలకు - జక్కులవారొచ్చి మేళం

కట్టినారు. వారిది కృష్ణాతీరం! మగవారు కమ్మెచ్చున దీసినట్లున్నారు. జక్కులసానులో - సానికొకతీరు చక్కదనము! వెరసి మైమరపించు లావణ్యము; వారిలో - జగదీశ్వరి - అధిక - చక్కనిది! అది - తానన్నమాటకాదు. తాతగారు సైతము తలయూచి - సెలవిచ్చినదే!

తనకప్పటికి నూగుమీసము వచ్చినది ! దానిదీ - యించుమించు తనయీడే!-

ఆనాడు - బహుళ పంచమినాడు - జక్కులవారు 'శివలీల' అభినయించినారు. కథ—దారుకావనక్రీడ ! శివుడు, వేంకట్రాయుడు; అష్ట - భరతములు నేర్చినవాడు - పండితుడు; పై పెచ్చు బ్రాహ్మణుడు; కోడెకారుతనాన — జక్కుల మీనాక్షిని చేపట్టి - సుఖాన ఉన్న ప్రాణి!-

రాయడి కూతురు జగదీశ్వరి ! పొక్కిలి — మాణిక్యము తోపుట్టిన పడుచు ! తండ్రి చెప్పిన విద్య గోరంత - దాని కబ్బినది కొండంత! అలదాని - రూపే గానము, చూపే — అభినయనము - ఏపే - లాస్యము! అంతఃపురాంగనలందరికీ, ఆ ఠీవి లేదు; అందలాలెక్కి, అందరి మన్ననలూ అందుకునే మధురాధరల కంతటి పరువము లేదు - పరువూ లేదు.

జక్కుల మేళము వచ్చినదంటే, సీమకు సింగారమే !

స్వామివారి ఉత్సవానికైనా, అంతటి సంబరమూ, సమ్మర్దమూ ఉండదు.

జగదీశ్వరి - ఈశాని వేషము కట్టినది.

అదీ - చివరకు....

అంతకు మునుముందు — దారుకావనిలో, నడయాడే ఋషికన్యగా, లోలగా - పొడుగ్గా - ఖండితంగా — కలహాంతరింతగా - చిగురుకు - అభిసారికగా - ఆహార్యముతో బాటు — అభినయమై ఖరీ మార్చి - ఎప్పటికప్పుడు — ఎవరీ నాట్యసాని - అని అందరూ - అబ్బురము చెందేతీరున - వింతలూ విడ్డెములూ చూపినది! ఆ వేషము కట్టినది జగదీశ్వరి - అని - అందరికీ తెలిసినదే - కాని - క్షణానికొక తీరున గోచరించడముతో - వారందరు వేర్వేరని భ్రాంతి, చూపరులకు కలిగినది! అభిసారికగా వచ్చి — నాయకుణ్ణి - పరవశింపజేసి, ఆత దానంద-మత్తులో ఉండగా — అంతలో ఈశానియై వచ్చి — వాని కౌగిలి నలముకొని - కలసి మెలసి లాస్యమాడించినది!

తాతగారు - కమలనాథామాత్యులు రాయడికి - సెలువ గప్పినారు! ఈశ్వరుని

చేరబిలిచి - 'యీ బాలను సముచితముగా సమ్మానించుటకు నీకు వదలినామోయి—' అన్నట్లు - తనవంక - చూసినారు! తనది, నేరని తనము—అప్పై-ఆ తరుణాన చేతగాని తనము! తనకు తా నలవిమాలి — చేయాడక — కనులార మ్రొక్కినాడు! ఈశ్వరి - తెల్లబోయి వెనుకంజవేసి, వెనుదిరిగి నడచిపోయినది! ఆ వయారి కనుచాటైనది. తాను గమనించేస్థితిలో లేడు! తాతగారు, తన మనుమడు - యీ యీడుకే సరసుడయినా డనుకున్నారేమో! - మేలుగా తలయూచినారు! చెన్నకేశవులు — ఆ పొల్లుమాట ఆడినాడు! సభలో బలసికూర్చున్నవారు - కలకలలాడినారు! తనకు కనువిప్పు చేసినారు!

ఈశ్వరి - మరి - మేళము కట్టలేదు!

మరునాడు - రాయడు తాతగారి సముఖానికి వచ్చినాడు!

మీ మనుమని మరియాదలో - మా బాలకు మతిపోయినది! అనినాడు.

తాతగారు - అది రాయడి నెరజాణతన మనుకొని - ఆహా! — అని మజ్జాయించి - మా చిన్నవాడంతటి నవమన్మధుడనుకొన్నదా - మీ బాల? - అని చిరునవ్వు గునిసి - 'రాయడూ! - పరువున బుట్టి - గౌరవాన పెరిగి - రసికరాజుల మన్ననల నందిన, పరుల యింటి ఆడబడుచును యీ ముదుసలి - యిలా పరిహసిస్తూండటం తగునా - అనుకుంటున్నావా? - అది కాదోయీ — కాబోయే మనుమరాలని....'

రాయడు పరశురామునివలె ఘూర్ణిల్లి - అంతలో వినయ మలవరచుకొని —

'అమాత్యశేఖరులు సెలవిచ్చినది - యీ అజ్ఞానికి అవగతము కాలేదు!' అని పెదవి బిగింపున పలుకగా - తాతగారు ఒక నవ్వు నవ్వి - "రాయడూ - నీ యెదుట నా వియోగము సాగలేదు! రవంత గడుసుతనాన పోయి - నీకు కనుకినుక కలిగించినాను! గమనించినానులే! అల్లుడా - మీ చిన్నది — మాకు మనుమరాలయ్యేనని — మే మనినది - మాట త్రుళ్ళికాదు! మనసారా వాంఛించినదే!

ఏమోయీ - మా పట్టణానికి — మీ రాకపోకలు యీనాడు మొదలైనవా?

మా ఆదరణ - మా అభిమానమూ - నీకూ — నీ వారికీ సరిక్రొత్తదా ?-

మా సీమలో - ప్రాయపువారు - కళారసికులు కాని - కనువేదురున అనురుసు రయే - సామాన్య కాముకులు కారు!

యింతకాలము - నీవు యీసాటి గమనించనేలేదా? -

మా మనుమడు - మీ పరువును - ప్రాభవమునూ చులకనజేసి—మీ బాలను - గాంధర్వాన చేకొని - కమనుడై కాపురముకట్టే ననుకున్నావా?

అందులకు మే మామోదించే మనుకున్నావా?—

మీకు పరువుకానిది - మరొకరికి పరువయేనా!

రాయడూ - నీ కుమార్తెను - మా చిన్నవానికి యిచ్చి, సలక్షణంగా, వివాహము జరిపించవలసినదిగా - నేనై కోరుతున్నాను.

అల్లుడా - మనకూ - మనకూ యీ నడుమ రాకపోకలంతగా లేవుకాని - మన బాంధవ్య మీనాటిదా? శారదాదేవి కటాక్షము సంపూర్ణముగ లభించిన అదృష్టశాలివి! నీతో మా మారన్న వియ్యమందటము, మా యిలువాసికి ఘనత. మీ కన్యకు — మా వానిని తలదన్నేవాడు దొరకడని కాదు, కాని-సాటివాడను - చేజాచినాను—దయ చూడవోయీ!....''

తాతగారంతటివారు — అలా ప్రాధేయపడటం - అందరికీ అబ్బురమనిపించింది. తనకు మరీ వింతగా తోచినది! తానా కన్నెను ఆ తీరున జూచినదిలేదు! తనకు ఏ కామనా లేదు. మరి—ఆయన వాక్కు ఫలించేనా—

రాయడు పసివానివలె రోదనము చేసినాడు.

'అయ్యో! - నన్ను హింసించకండి! - నేను ఏ అదృష్టానికీ నోచలేదు - మా ఈశ్వరికి - వేదురెత్తినది - మన మాటలేదు - మన లోకము కాదు—'

తాతగారు - మ్రాన్పడి - 'ప్రయోగమేమో?' అని తనలో తానుకొనగా — 'కాదు - ఆ రక్ష మాకున్నది! యిది దైవప్రభావమే!' అని రాయడనగా-తామందరూ - తరలిపోయి - వారి విడిదికి చేరుకొనంగా — అచట గోచరించినది - చివురుబోలిన చిన్నది, కాదు కొదమసింగము! ఆ గర్జన అల్లంత మేరా - మార్మోగుతూ ఉండెనే!-

కాల్సేతు లాడకుండ — కదలిపో వలనుగాకుండ కట్టి వేసినారు! అయినా, కదలిపొంగులో చంద్రబింబమే!—

అందరి చూపులలోనూ, జాలి వెల్లువ కట్టినది!

తనకు మాత్రము అయ్యో పాప మనిపించలేదు!

పంచెవన్నెల చిలుక పంజరాన చిక్కినట్టున్నది -

పంజరమా? - అష్టదళ పద్మమా? -

శుకమా? - కింశుకమా ?—

కలల నిండి - కనులనిండ కలయబర్విన మందారవనము—

మందార వనములో మాణిక్యవీణె!

అహో! అని. తనకు వినిపించినది కాదా?

—అంతలో ఆ శివము సన్నగిలిపోయినది!

చిన్నదాని మోమున వెన్నెల చిగురించినది — పంజరాన చిలుక ఏ తీరున పలికినది?....

'—వేదాల బాలింతరాలా! - నీవు, వెనకయ్య అయ్యలో చెరిసగము కావు. అయ్య సిగపూవులో అమృతమ్ము నీవు. ఆలబేసికంటిలో అనలమ్మెతాను!—

'మంచు గుబ్బలిమీద, మా తల్లి నీవు. మంచి ముత్యాలల్లు మాలలైనావు - ఆ మాల పొగడపూమాలగ మార - నీమాల తెలివేల్పు నెయ్యుడై నాడు!'

యిప్పు డిదేదో - అలివిమాలిన ఆనందము.

— యింతకు ముందలముకొన్న ఆవేశము లేదు—

ఆ వాలకము చూసి - అందరూ తేరుకున్నారు –

కాని - ఎవరూ చేరబోరే !—

కాళ్ళకూ, ముంజేతులకూ — వేసిన ఉచ్చులు - తాను తీసివేసినాడు. అంతలో ఆ బాలకు ఎక్కడలేని అలసటా వచ్చి - నిలువలేకపోయినది. తానే సందిట పట్టు కొన్నాడు! తనువు సోకంగానే, మసిషివలె బిడియపడినది! కాని - మనిషి కాదది, మంచుకొండ! - తాను గజగజ లాడిపోయినాడు. అడుగు, తనంతట వెనుకాడినది!

తాతగారు – పలుకరించినారు –

"ఏవమ్మా! - బడలిక చేసినదా?"

"తీరినది!"

"మేలు!"

"మేలుకొన్నాను! - మీ రింక నిదురపొండి!"

"పవలు నిదురా?—"

"పవలు నిదురిస్తే - రేయి కనువిప్పుతుంది. కనురెప్పలు చీకటికప్పురు — గగనం అంబరమైతే — - అంబరమే సంబరమై డమరునాదం పడితే - ఆదమరచి - కైలాసం — తాండవమే మొదలిడితే—"....అని డమరుక రవళి ఉప్పతిల్లే తీరున పెదవులు చెకుముకిలాడించి - చెక్కులు పూరించి - పిడికిట గుమ్మలించి శంఖనాదం రాపాడించింది.

తాతగారు - అహోపారవశ్యంలో ఉన్నారు.

అనుసరించి వచ్చినవారి కనుదమ్ముల కొవరాని - కాంతి, నివురుమాటున పిక్కటిల్లినది.

తనకు - ఆ పారవశ్యము లేదు -

ఆ బాల తీరు, అబ్బురమనిపించలేదు -

తీవెనున్న పూవు నిగనిగల వగలుబోయి పలుకరించినటులు - ఎలమావికొమ్మ చిటారున ఉన్న కోయిల - తటాలున ముంజేతిని వ్రాలి - మురిపెము జూపించినటుల - జాబిలిలో, చూచాయగా తోచే కుందేటికూన - తన ముందర కుప్పించినటులు - అనిపించినది. ఆ చిన్నది - నీరెండబోసుకొన్న కనకగిరి శృంగమైనది, ఆ అపరంజిని. వెలుగులు కరువునబోసి - రూపొందించ - తన కౌగిలి కందీయ తమకాన ఉన్న తీరున తోచినది. అంతలో - ఆ చిన్నారి — శివదేవుని సిగపూవై - సామేన నొదిగిన సర్వమంగళ దరహాసమై - అల్లంతలో, బుసకొట్టే, నాగకేయూరమై కనిపించినది - కాని - తన మనస్సు - గాలితాకిడిలేని తావున వుంచిన జ్యోతి—

శంఖనాదం పట్టి — యీశ్వరి — రిమరిమ లాడిపోయి - మొయిలు గోరాడిన తీరున — నడకల హుంకరించి - పున్నమి ప్రొద్దుల సంజవెన్నెలల్లే — నిలువు నిలువాక నవ్వుగా కలకలలాడి - ఎదుట నున్నవారందరినీ బొమ్మనినటుల గర్జన చేసింది. అందరూ - అడుగు వెనుకాడించినారు. తాను కదలలేకపోయినాడు. ఈశ్వరి-చేరవచ్చి - చేజాపి చేయొడిసిపట్టి — కంటికాటుక కొనగోట తీసి శ్రీకారముజుట్టి — వయారముగ చెక్కిలి తట్టి — ఒక్క తాపువేసి - బొమ్మని తల విసరి - తన బుజాన సేలువు మీదికి విసిరి - పకపక నవ్వి — తనలో తానైనది.

ఆ శ్రీకారము, తన కవనానికి తలకట్టు -

ఆ పేలవ — తనకే సార్వభౌముడూ - చేయనోచని సమ్మానము!—

ఆ పకపక — సాహితీ సమరాంగణాన, తనకు విజయదామమైన దీవెన....

అనాటినుండి, నేటికీ తనత్రోవ తనదే—

తాను ప్రజలలో పడినాడు -

కాని - ఈశ్వరి - సామేనుసాని దేవర విందుతనం, తానై - తనకు తానై — నవ్వులోడుతూ ఉన్నది.

ఉన్నదట!—

ఇక్కడే—

పుట్టినదెక్కడ? - ఏవాడలో - ఏవాడనుగాని - ఎవ్వారికిగాని - వాని దీవెనగా. పెరిగినది - వాని విద్దెలో.

పరువమందినది - వానికిగా-

అవ్వానికి కాని తానై - చిగురుకు - అవ్వాదేతానై జడలుకట్టి - ధూళిక్రమ్మి- మొయిలును జీల్చే మెరుపై — అంబర మొల్లని — సంబరమై- ఈ సీమకు దీవెనగా - యీ కడ నడయాడేనట!

అనాటి కీనాడు - వేయి పున్నములాయే—

రాజసాలవారు - తనకై తను కనకధారాస్తవము లిచ్చినారు. సామాన్యులు - చేరువకురా వెరచి - అల్లంత దూరమున నిలిచి - వీడొక మహాకవి - అని చెంప పెట్టు పెట్టినట్టు మనమున మెచ్చుకొనినారు. కాని, ఈశ్వరి మౌనానందము— తన కేది ?—

పాలకీ లెక్కినాడు,

కైవారము లందినాడు.

కాని—

సంజవేళల కెంపుతళుకు లెగజిమ్మ - జడలాగగా - ఆనందతాండవ కేళినున్న వైభవ మెక్కడ - తన ప్రాభవ మెక్కడ. తాండవమే తానైనది ఈశ్వరి. తాను, తాటియాకుల గిలికి — మేటులు కట్టునాడు. ఈశ్వరి కాలికున్న జవజవ - తన పైడి గంటమున కీజన్మమునకు తరమయేనా - వరమయేనా - కాదు!

ఆనాడు — యీశ్వరి జక్కుల పడుచు

శీవులు దేరువారు – చూపులు విసిరినారు –

మౌనాన కముచుకొన్నారు.

ఆ ప్రొద్దుల కన్నెతనమునకు — రవల తులతూగించ అయత్తపడినారు!

తాతగారంతటి - పదువెరిగిన - పెద్దరికాలవారు - నాగవల్లీదళము - తొడిమి త్రుంచి - చెక్కలిసోక విసిరినటుల - మాటల సరసాలాడినారు. ఆ బాలను పాపము - తన కుంకువ జేసినారు. ఆ ముదుసలి, ఆ నెరదాత నోటివాక్యాన — ఆ జవ్వని తనువందినందులకు - వీని కొక్క నిమేషమాత్రము - మానసిక జాయ ననిపించుకుని - అపై పైచూపై పోయినది.

తాతగారు సుఖులై ఉన్నంత కాలమూ మనసున తోచినపుడెల్లా-అయ్యో పాప మన్నంత జాలిగా - అహో భాగ్యమని ఈశ్వరిని, తలచుకొనేవారట.

యిప్పుడు - రాయడి కూతురు కాదు — ఆ బాల

ఆ క్షణానే లేదు – ఉన్నది, బాలేందు శేఖరుని-క్రీనీడ.

ఆమె దర్శనానికి తాను వచ్చినది.

చిక్కని చీకటిలో - వెలుతు రొలకబోసినట్లున్నది - గ్రామం - అ రేయికి - ఎవరి పంచనో తలదాచికొన మనసు పడక — దారికి ప్రక్కనే పచ్చికమీద — అవ మరచినాడు.

తెల్లవారి—

వాగులో నిత్యాచమనము జేసి - ఊరిమీదకు అడుగు సాగించినాడు.

వాయుదేవుడు – వీధులూడ్చి –

ఉషోదేవి - జడిజల్లంగా —

అలయ ప్రాంగణమువలె నున్నది - గ్రామము.

— ఎదుటనే ఆలయము.

విష్ణ్వాలయము! గోపురము చిన్నది – గోపురపు కొమ్మెక్కిన కోతిపిల్ల - నేవళముమీద నున్నది.

తన మీదకు ఉరికి - చెవి దగ్గర కిచకిచలాడి — చేజాపి దారి చూపినది! తాను-నడచిపోతున్నాడు.

ఎవరో - పూజారి వారి కోడలు—

పూర్ణకుంభముతో, ఎదుట కానవచ్చినది.

తనను చూసి - దారికి ఎదురు నిలిచి పలుకరించినది - "పొరుగూరివారా?-"

"మరీ అంత పొరుగు కాదు—మనది—యిరుగు పొరుగే—"

"వైష్ణవులా—."

పై —పై -సిగలో పూలుంచుకున్న చిన్నారిని చూసి - ఔరా, అనుకునే చిరు-వైష్ణవమే-కాని-ముదురనీయలేదు—

"చిగురుకున్న తొగరు పండుటాకు కుండేనా?—

"వండి వడ్డింతునా?—

"అన్నహితవు లేదు—"

"అలాగా - అకారవైభవం జూసి - ఆకలికి తాళలేరేమో - అయ్యోపాప మనుకున్నాను. పోనీ - మా లోగిలి నంటిన ఆవరణలో మరుగైన తావున మల్లెపంది రున్నది. చేరువనున్న కొమ్మను చిలుకపంజర మున్నది. నడచి నడచి బడలినటు లున్నారు - సరసనే వచ్చి - ఓపినంత సేపు సేద దీర్చుకొనరాదా—"

"గురుతుంచుకునేను—
మరోసారి గురితించేను—"

అని మొగముజూసి చిరునవ్వి - ముందుకు సాగినాడు—

"హనుమా—ఎవరన్నా యీ జాణ!" అనినాడు.

హనుమ కిచకిచలాడినది -

అంతలో - ఊరిమీదికి సుడిగాలి వచ్చినది -

గాలి కాదు — గాలిరేపని ధూళి—

ధూళి కమ్మిన చంద్రబింబము—

వేయి - చిలుకల స్వరమేళ

ఆ నవ్వు పెట్టుకు - వెనుకటి జన్మలన్నీ తరించినవి.

యీశ్వరి!....

యీశ్వరా - యీశ్వరుడా -

ఆ అట్టహాసము - తన నలమికొన్నది—

ఆ కన్నులు తన నావరించినవి.

ఆ కానరానితనము తన నావహించినది—

తాను గాని - తాను శివోహమ్మనినది....

తన కనులు - విచ్చుకున్నవి. ఎదుట యీశ్వరి లేదు - హృదిని ఈశ్వరుడున్నాడనినంత నిండుతనము ఉన్నది.

తనకు కాని త్రోవను పడిపోవుచుండే - తరుణాన ఏదో వేళకు - వల్లభరాయడు - పాలకీలో ఎదురైనాడు—ప్రణమిల్లినాడు. తన కాందోళిక లేదేమో అని తల్లడిల్లినాడు.

మా వినుకొండకు - దయచేయ మనినాడు—

—చేయననినాడు—

పోనీ క్రీడాభిరామము మనవి చేసుకొందు నాలకించేరా, అనినాడు.

రాజుకు వినుకలిచేసి - వరాలందుకో - అనినాడు.

కంటనైనా చూడరా? అని బతిమాలినాడు.

ఈ కంటనా - ఉహూ — వెనుకటి జన్మలో - ఏమో - యికముందు చూడతగినది లేదు - చూడవలసినదీ లేదు - మరి, పలుకరించక పాలకీ ఎక్కి, నీ దారిని నీవు పో—

వల్లభరాయని పాలకీ కనుమాపైనది—

శ్రీనాధుడు — మోకరిల్లి - యీశ్వరిని తలచుకొని - నేలమీద అరచేతులు మోపి - కళ్ళకద్దుకొనినాడు. అంతవరకూ వెంటనున్న కోతికూన - ఎగిరి ఎటో పోయినది.

గ్రామం కన్ను దాటిపోయినది.

యీశ్వరి కన్నుల గట్టినది.